Széchenyi Terv Plusz
Építsük együtt Magyarországot!

Magyarország Kormánya

Az Európai Unió finanszírozásával
NextGeneration EU

Kísérleti fejlesztések gyakorlata

– módszertani válogatás társadalmi innovációs pilot projektekből

tinlab

Kísérleti fejlesztések gyakorlata

– módszertani válogatás társadalmi innovációs pilot projektekből

Tartalom

Bevezetés 4

Transzformációs turizmus a gyakorlatban 6

KOLLABOR inkubációs modell 12

Helyi fejlesztési együttműködési fórum rendszer kialakítása 18

TAPASZ - tanárok partnersége a szolidaritásért 24

Közösségi önkormányzás 30

Az ötlettől a megvalósulásig: szociális farmok létrehozása és működtetése a gyakorlatban 36

Társadalmi Innovációs Nemzeti Laboratórium - TINLAB

Az **ELTE konzorciumvezetése** mellett a Miskolci Egyetem, Pannon Egyetem és a Hárfa Alapítvány konzorciumi tagi bevonásával 2020. végén alakult meg a **Társadalmi Innovációs Nemzeti Laboratórium (TINLAB).**

A TINLAB a társadalmi innováció fogalmi és nemzeti keretrendszerének kialakításán túlmenően konkrét társadalmi problémákat azonosít be, és azokra innovatív válaszokat kíván adni. Ennek megfelelően a szakmai-módszertani megalapozáson túlmenően a TINLAB tevékenységének kiemelt fontosságú része a **társadalmi innovációs KFI projektek** ösztönzése és megvalósítása. A TINLAB munkája jellemzően önkormányzati, piaci, tudományos és civil partnerekkel való együttműködésen alapul, ami megfeleltethető az innovációs ökoszisztémák **négyes hélix modelljének.**

A labor keretében **nyolc tematikus KFI fórum** jött létre, amelyeknek a célja bevált megoldások gyűjtése, szakmai tapasztalatcsere, networking, újszerű megoldások kidolgozása társadalmi problémákra válaszul, valamint szívesen látják az újonnan csatlakozni vágyó résztvevőket.

- Helyi fejlesztések tematikus fórum
- Társadalmi innováció menedzsmentje tematikus fórum
- Digitalizáció társadalmi hatásai tematikus fórum
- Környezeti szempontú társadalmi innovációk és klíma tematikus fórum
- Munka jövője, a jövő gazdasága tematikus fórum
- Humán rendszerek tematikus fórum
- Társadalmi jóllét tematikus fórum
- Kulturális innováció, kreatív ipar tematikus fórum

Konzorciumi tagként a Hárfa Alapítvány az innovációs **kísérleti fejlesztések rendszere** és a fejlesztéseket támogató országos **mentorhálózat** menedzsment szervezeteként tevékenykedik, és mi működtejük a **Helyi Fejlesztések, jó kormányzás és a Társadalmi Innováció Menedzsmentje** tematikus fórumokat is.

Kísérleti fejlesztések rendszere a TINLAB keretében – B komponens
(helyi fejlesztések)

A TINLAB projekt részeként a Hárfa Alapítvány **2022 és 2025 között 20 kísérleti fejlesztés** támogatásával segítette az innovatív modellek, termékek és szolgáltatások tesztelését valódi környezetben – településeken, térségekben, intézményrendszerekben, illetve a civil szféra bevonásával.

A TINLAB tagjaként a Hárfa Alapítvány munkaköröket hirdetett meg **kísérleti fejlesztők és társadalmi innovátorok számára,** akik elkötelezettek voltak a társadalmi problémák megoldása iránt.

A kiválasztási eljárást kétkörös és egykörös formátumban is tesztelték. A kétkörös eljárás esetén a sikeresen teljesítők mentori támogatást kaptak a második körre való felkészüléshez, majd az ott is továbbjutók támogatást kaptak a fejlesztés megvalósításához. A társadalmi innovátorok lehetőséget kaptak a TINLAB erőforrásainak használatára, részt vehettek a TINLAB rendezvényein, valamint hozzáférést kaptak a TINLAB partneri hálózatához.

Az egyfordulós eljárásban a TINLAB szakmai menedzsmentje aktív segítséget nyújtott a pályázóknak a projektfejlesztéshez. Mindkét eljárás sikeresen alkalmazható volt, a kétkörös lebonyolítási ideje 6 hónap volt, míg az egyfordulós eljárás 3-4 hónap alatt végrehajtható volt.

A TINLAB keretében indított kísérleti fejlesztések kapcsolódtak **tematikus szakterületi fórumok** munkájához, melyek során kutatási és innovációs tevékenységek zajlottak, valamint társadalmi innovációs kísérleti fejlesztések valósultak meg.

A kísérleti fejlesztés a már meglévő ismeretek és szakértelem alkotó felhasználását jelentette új vagy lényegesen megújított termékek, szolgáltatások és eljárások (együttesen eredménytermék) kidolgozása céljából. A kísérleti fejlesztések fő célja az volt, hogy a projekt által megcélzott társadalmi problémákra megoldásokat kínáló módszereket vagy tevékenységeket kis léptékben teszteljék, és vizsgálják alkalmazhatóságukat.

A tervezett kísérleti fejlesztéseknek illeszkedniük kellett a TINLAB által meghatározott **4 fókuszterület** valamelyikéhez:

1. Digitalizáció társadalmi hatásai fókuszterület

2. Kultúra, kompetencia és humán tőke fókuszterület

3. Életminőséget javító társadalmi innovációk kutatás-fejlesztése fókuszterület

4. Társadalmi innovációs módszertanok fókuszterület

A kísérleti fejlesztések megvalósítását egy **16-20 tagú országos mentorhálózat támogatta,** amelynek általános célkitűzése az volt, hogy támogassa a társadalmi innovátorokat és a potenciális társadalmi innovációs projektgazdákat az innovációs folyamat valamennyi ciklusában.

BEVEZETÉS

Ez a kiadvány társadalmi innovációs kísérleti fejlesztések során létrejött, kipróbált és dokumentált módszertani tapasztalatokat mutat be. Nem az egyes projektek részletes ismertetésére törekszik, hanem arra, hogy láthatóvá tegye azokat a működési logikákat, döntési pontokat és tanulási folyamatokat, amelyek a fejlesztések során meghatározó szerepet játszottak.

A társadalmi innováció sajátossága, hogy összetett, sokszereplős problémákra keres választ, gyakran bizonytalan és változó környezetben. Ilyen helyzetekben a fejlesztések nem előre rögzített útvonalon haladnak, hanem kísérletezésen, visszajelzéseken és folyamatos alkalmazkodáson keresztül formálódnak. A kísérleti fejlesztések értéke ezért nem kizárólag az elért eredményekben, hanem az ezekhez vezető út tanulságaiban ragadható meg.

A kiadvány fókusza

Ez az anyag nem projektkatalógus, és nem hagyományos esettanulmány- gyűjtemény. A középpontban azok a módszertani megoldások állnak, amelyek a kísérleti fejlesztések során:
- valós környezetben kerültek kipróbálásra,
- tesztelhetők és alakíthatók voltak,
- és dokumentált tanulságokat eredményeztek.

A bemutatott tapasztalatok célja, hogy segítsék azokat, akik társadalmi innovációs folyamatokat terveznek vagy vezetnek, abban, hogy felismerjék: milyen módszertani elemek támogatják az együttműködést, a tanulást és az alkalmazkodást, illetve hol jelennek meg egy-egy megközelítés korlátai.

Társadalmi innováció mint kísérleti tér

A társadalmi innováció ebben a kiadványban nem kész megoldások átvételét jelenti, hanem egy tudatosan felépített kísérleti szemléletet. Olyan fejlesztési folyamatokat, amelyekben:
- a célok menet közben pontosodnak,
- a visszajelzések alakítják a következő lépéseket,
- és a módszertan folyamatos finomhangoláson megy keresztül.

A kísérleti fejlesztések egyik legnagyobb hozzáadott értéke, hogy láthatóvá teszik a működés feltételeit: mikor, kikkel és milyen keretek között működhet egy adott módszertani megoldás.

A TINLAB létrejötte és célja

A **Társadalmi Innovációs Nemzeti Laboratórium** (TINLAB) azért jött létre, hogy támogassa a társadalmi innovációk fejlesztését, és keretet adjon a kísérleti jellegű megoldások kipróbálásának, tanulásának és rendszerezésének. A kezdeményezés abból az alapfeltevésből indult ki, hogy a társadalmi innovációk jelentős része nem előre definiált megoldások formájában születik meg, hanem kísérleti fejlesztések során alakul ki.
A TINLAB célja ezért nem csupán az egyes fejlesztések megvalósításának támogatása volt, hanem az is, hogy a folyamatok során létrejövő tudás értelmezhetővé, megoszthatóvá és továbbgondolhatóvá váljon.

Partnerségek és együttműködések

A TINLAB működése kezdettől fogva együttműködésekre épült. A program különböző szakmai és intézményi partnerek bevonásával valósult meg, ideértve fejlesztő szervezeteket, szakmai műhelyeket, egyetemi, kormányzati, civil és gazdasági szereplőket, valamint helyi és országos szintű érintetteket.

Ezek az együttműködések nemcsak a megvalósítást segítették, hanem hozzájárultak ahhoz is, hogy a kísérleti fejlesztések során szerzett tapasztalatok több nézőpontból legyenek értelmezhetők.

A kísérleti fejlesztések időszaka

A TINLAB program keretében, a HÁRFA Alapítvány koordinációjában **2022 és 2025 között összesen 20 társadalmi innovációs kísérleti fejlesztés** valósult meg. Ezek a fejlesztések különböző tématerületeken és eltérő szervezeti környezetekben zajlottak, közös jellemzőjük azonban a tudatos kísérleti szemlélet és a módszertani tanulás iránti elköteleződés volt.

A program célja nem az volt, hogy minden fejlesztésből kész, végleges megoldás szülessen, hanem hogy a kipróbált módszertani elemek mögötti működési logikák feltárhatóvá és dokumentálhatóvá váljanak.

A kiadvány helye a TINLAB folyamatában

Jelen kiadvány a TINLAB program során felhalmozott tudás egyik összegző eleme. A benne szereplő módszertani tanulságok a 2022–2025 között megvalósult kísérleti fejlesztések közül válogatva kerülnek bemutatásra. A fókusz nem az egyes projektek részletes ismertetésén, hanem azon van, hogy a kipróbált és tesztelt módszertani megoldások milyen feltételek mellett alkalmazhatók más társadalmi innovációs folyamatokban.

A kiadvány célja, hogy hozzájáruljon ahhoz, hogy a társadalmi innováció területén létrejövő tudás ne elszigetelt projektekben maradjon meg, hanem közös tanulási alapként szolgáljon a jövőbeni fejlesztések számára.

Transzformációs turizmus a gyakorlatban

I. A kísérleti fejlesztés rövid bemutatása

A **Transzformációs turizmus** kísérleti fejlesztés célja egy olyan, gyakorlatban működő turisztikai modell kialakítása volt, amelyben a **turisztikai szolgáltatást a Baráthegyen élő fogyatékos emberek nyújtják,** és amelynek középpontjában nem az attrakció, hanem az emberi találkozás és **az abból fakadó szemléletváltozás áll.**

A projekt abból az alapfelismerésből indult ki, hogy a fogyatékossággal élő emberekről alkotott társadalmi képet sok esetben távolságtartás, előítélet és láthatatlanság jellemzi. A fejlesztés célja ezért nem pusztán egy új turisztikai kínálat létrehozása volt, hanem egy olyan **transzformációs élménytér megteremtése,** ahol a látogatók a szolgáltatáson keresztül **betekintést nyernek a Baráthegyen élő emberek mindennapi életébe,** munkájába és világába.

A kísérleti fejlesztés középpontjában így egy tudatos szerepcserére épülő modell állt:
a fogyatékos emberek **nem résztvevői vagy kedvezményezettjei,** hanem **aktív alakítói és nyújtói** voltak a turisztikai élménynek.

A támogatott időszak egy féléves felkészítési és fejlesztési folyamattal indult, amely során 15 fős célcsoport bevonásával került sor a szerepek, munkafolyamatok és turisztikai programelemek kialakítására. Ennek eredményeként **10 új részmunkakör** került meghatározásra, amelyek lehetővé tették, hogy a Baráthegyen élő fogyatékos emberek **valós szolgáltatói szerepben** vehessenek részt a programok megvalósításában.

A projekt során **25 turisztikai programelemet** dolgoztak ki és teszteltek, amelyek mindegyike tudatosan épített az emberi találkozásokra, a közös tevékenységekre és az élményszerű tanulásra. Ezekre alapozva **5 komplex turisztikai programcsomag** jött létre, amelyek piaci bevezetésre alkalmas formában is előkészítésre kerültek.

Az éles tesztidőszak során pályázati kiválasztás alapján **10 nevelési-oktatási intézmény egy-egy csoportja** vehetett részt a programban, összesen mintegy **250 fő bevonásával.** A látogatók a programok során közvetlen kapcsolatba kerültek a Baráthegyen élő emberekkel, akiken keresztül **személyes élményként tapasztalhatták meg a fogyatékossággal élő emberek mindennapjait, munkáját és értékeit.**

Gazdasági hatás

Gazdasági szempontból a kísérleti fejlesztés egyik legfontosabb eredménye, hogy a transzformációs turizmus **társadalmi vállalkozási keretek között fenntartható működéssé** vált. A Baráthegyen élő fogyatékos emberek aktív bevonása nemcsak társadalmi, hanem gazdasági értelemben is értékteremtővé vált: a szolgáltatások piaci alapon értékesíthetők, miközben a bevételek a helyi közösség működését erősítik.

A projekt lezárását követően a fejlesztések tovább éltek, a programcsomagok jelenleg is működnek, és folyamatosan bővülnek új elemekkel. A gazdasági hasznosítás egyik konkrét példája, hogy a Lillafüredi Palotaszálló vendégei számára – különösen az iskolai szünetek dején – kapcsolódó szolgáltatásként ajánlják a projekt keretében kidolgozott csomagokat.

Társadalmi hatás

A transzformációs turizmus kísérleti fejlesztés társadalmi hatása elsősorban **az érzékenyítés és szemléletformálás mélységében** ragadható meg. A látogatók nem megfigyelőként, hanem résztvevőként találkoztak a Baráthegyen élő fogyatékos emberekkel, ami sok esetben **tartós attitűdváltozást** eredményezett.

A programok során a fogyatékosság nem problémaként, hanem **emberi élethelyzetként** jelent meg, ami csökkentette az előítéleteket, erősítette az empátiát és hozzájárult a társadalmi befogadás erősödéséhez. A társadalmi hasznosulás így nemcsak a Baráthegy közösségében, hanem a résztvevő látogatók további környezetében is megjelent.

Környezeti hatás

A projekt környezeti hasznosulása elsősorban közvetett módon jelentkezett. A Baráthegy természeti környezetében megvalósuló programok a lassabb, tudatosabb jelenlétet és a természettel való kapcsolódást támogatták. A működés alacsony környezeti lábnyommal valósult meg, miközben a résztvevők számára a fenntartható életmód megélt tapasztalattá vált.

Miért szakmai kiválósági példa?

A transzformációs turizmus kísérleti fejlesztés azért került be a szakmai kiválósági példák közé, mert **radikálisan megfordította a megszokott szerepeket:** a fogyatékos emberek nem passzív szereplői, hanem **aktív szolgáltatói** lettek a turisztikai élménynek.

A projekt bizonyítja, hogy a turizmus alkalmas lehet valódi társadalmi változások elindítására, ha az emberi találkozásokat helyezi a középpontba. Ennek egyik szakmai visszaigazolása, hogy a projekt keretében fejlesztett transzformációs turisztikai színtér **négy oldalon került bemutatásra** a 2024 decemberében megjelent Miskolc „új turisztikai bibliája” Bózsó Gyula .Miskolc (pont Miskolc) című albumában.

Ez a komplex, érzékenyítő és gazdaságilag is működőképes megközelítés jól tükrözi a TINLAB törekvését arra, hogy a társadalmi innovációkat **valós, átélhető és hosszú távon is fenntartható megoldásokká** formálja.

II. A kidolgozott és tesztelt módszertan összefoglalója

A transzformációs turizmus kísérleti fejlesztés során egy olyan módszertan került kidolgozásra és tesztelésre, amely a turisztikai élményt **társadalmi találkozássá és szemléletformáló folyamattá** alakítja. A módszertan alapvetése, hogy a fogyatékossággal élő emberek nem a turizmus passzív szereplői, hanem **a szolgáltatás aktív nyújtói,** akik munkájukon és személyes jelenlétükön keresztül valódi változást indítanak el a látogatók gondolkodásában.

A Baráthegyi Majorság több évtizedes fejlesztési és foglalkoztatási tapasztalataira építve a projekt egy olyan működési modellt hozott létre, amely egyszerre alkalmas érzékenyítésre, gazdasági **értékteremtésre és hosszú távú társadalmi hasznosulásra.**

1. A módszertan alapelve: szerepcsere és emberi találkozás

A transzformációs turizmus módszertanának központi eleme a **tudatos szerepcsere.** A Baráthegyen élő fogyatékos emberek nem „bemutatott csoportként”, **hanem munkatársként, házigazdaként és szolgáltatóként** jelennek meg. Ez a szerepváltás alapvetően eltér a hagyományos érzékenyítő programoktól, mert nem magyaráz, hanem **megélt tapasztalatot** kínál.

A látogatók a szolgáltatások igénybevétele során – legyen szó kézműves tevékenységről, vendéglátásról, programvezetésről vagy közös munkáról – személyes kapcsolatba kerülnek a Baráthegy közösségével. A módszertan szerint a transzformáció nem információátadással, hanem **emberi jelenléten és együttcselekvésen keresztül** történik.

2. Felkészítés és munkaszervezés mint módszertani alap

A projekt egyik kulcseleme a fogyatékossággal élő résztvevők tudatos felkészítése volt a szolgáltatói szerepre. Ennek részeként a fejlesztés során **10 új részmunkakör** került kialakításra, amelyek a különböző képességekhez és terhelhetőséghez igazodtak.

A módszertan fontos tanulsága, hogy a transzformációs turizmus csak akkor működik hitelesen, ha:
- a résztvevők valós munkát végeznek,
- világos szerepekkel és felelősségekkel dolgoznak,
- és a szolgáltatás nem „szerepjáték”, hanem valódi értékteremtés.

Ez a megközelítés egyszerre támogatja a résztvevők önállóságát, önbizalmát és társadalmi láthatóságát.

3. Programelemek és élménylogika

A kísérleti fejlesztés során **25 turisztikai programelem** került kidolgozásra és tesztelésre, amelyekből **5 komplex programcsomag** állt össze. A módszertan nem az egyes programelemek önmagában vett különlegességére, hanem azok **élménylogikai sorrendjére** épít.

A programok tudatosan:
- lassabb tempót kínálnak,
- teret adnak a kapcsolódásnak,
- és lehetőséget biztosítanak a reflexióra.

Ez különbözteti meg a transzformációs turizmust a klasszikus élményturizmustól, ahol a hangsúly a fogyasztáson és az ingergazdagságon van.

4. Tesztelés és visszacsatolás

A módszertan fontos eleme volt az **éles környezetben történő tesztelés.** A projekt során 10 nevelési-oktatási intézmény csoportjai vettek részt a programokban, összesen mintegy 250 fő bevonásával. Ez lehetővé tette, hogy a transzformációs élmény különböző korosztályok és csoportdinamikák mellett is kipróbálható és finomítható legyen.

A visszajelzések alapján a módszertan egyik legerősebb hatása az volt, hogy a látogatók **nem sajnálatot, hanem partneri viszonyt** éltek meg, ami tartós attitűdváltozást eredményezett.

5. Gazdasági működőképesség mint módszertani feltétel

A transzformációs turizmus módszertana tudatosan számol a gazdasági realitásokkal. A Baráthegyi modell társadalmi vállalkozási keretek között működik, ahol a szolgáltatások piaci alapon értékesíthetők, miközben a bevételek a közösség működését és a foglalkoztatást erősítik.

A módszertan egyik fontos tanulsága, hogy a társadalmi hatás **nem a gazdasági működés ellenében,** hanem azzal együtt valósul meg. A programcsomagok alkalmasak családi, oktatási és vállalati (pl. csapatépítő) környezetben történő alkalmazásra is, ami csökkenti a szezonális kitettséget és növeli a fenntarthatóságot.

6. A transzformáció mérése és továbbadása

A projekt során sor került a transzformációs turisztikai program társadalmi hatásának mérésére és szakmai összegzésére. A módszertan része az is, hogy a tapasztalatok dokumentálásra kerülnek, és vizuális, szakmai és kommunikációs eszközökön keresztül továbbadhatók.

A módszertan adaptálhatóságát erősíti, hogy a modell nem helyspecifikus elemekre, hanem **átvihető működési elvekre** épül: szerepcsere, valós munkavégzés, emberi találkozás, reflektív élmény.

Összegzés

A Baráthegyen kidolgozott transzformációs turizmus módszertana egy olyan **összetett, kipróbált és gazdaságilag is értelmezhető társadalmi innováció,** amely a turizmust a társadalmi érzékenyítés és befogadás eszközévé teszi. A módszertan ereje abban rejlik, hogy nem beszél a fogyatékosságról, hanem **megélhetővé teszi az együtt-létet,** és ezen keresztül hoz létre valódi változást a résztvevők gondolkodásában.

Ez a megközelítés jól illeszkedik a TINLAB kiválósági projektjeinek szemléletéhez, és más térségek, célcsoportok és társadalmi vállalkozások számára is adaptálható mintát kínál.

Elérhetőség:

Szimbiózis Alapítvány
E-mail: jakubinyi@szimbiozis.net

Kollabor inkubációs modell

I. A kísérleti fejlesztés rövid bemutatása

A **KOLLABOR inkubációs modell** kísérleti fejlesztése egy olyan közösségi alapú innovációs és vállalkozásfejlesztési megközelítés kialakítására irányult, amely az élménypedagógia, a projektalapú tanulás és a gyakorlati prototipizálás eszközeire épít. A fejlesztés kiindulópontja az volt, hogy a vidéki és félperiféria térségekben az innováció egyik legnagyobb akadálya nem az ötletek hiánya, hanem az **önbizalom, a kipróbálás lehetősége és a támogató környezet hiánya.**

A kísérleti időszak célja ezért nem egyetlen startup vagy termék létrehozása volt, hanem egy **tanulható, dokumentált és hosszabb távon is fenntartható inkubációs modell** kidolgozása, amely képes az ötlettől a prototípusig, majd a piaci validációig kísérni a résztvevőket.

A megvalósítás fő tevékenységei

A kísérleti fejlesztés első szakaszában egy **élményalapú, önismereti és alkotásközpontú workshop-sorozat** valósult meg. A „Hogyan juthatunk el az ötlettől a megvalósításig?” című, **négy alkalomból álló (4×4 órás)** műhelymunka 2022 szeptemberében került megszervezésre. A folyamat során **15 fő** vett részt aktívan, akik strukturált keretek között ismerkedtek meg az ötletfejlesztés, a közösségi gondolkodás és az értékteremtés alapjaival.

A workshop-sorozatot egy **kétnapos intenzív hackathon (ötletverseny)** követte 2022. október 8–9-én. A hackathon célja az volt, hogy a résztvevők az addig megszerzett tudást és tapasztalatokat csapatmunkában összegezzék, és konkrét fejlesztési irányokká alakítsák. Az eseményen **30 fő** vett részt, akik különböző háttérrel és kompetenciákkal járultak hozzá a közös munkához. A kiválasztott csapatok számára ezt követően **három hónapos mentorprogram** indult. A mentorálás havi rendszerességgel zajlott, és kiterjedt az ötletfejlesztésre, a prototipizálásra, valamint a működési és piaci kérdések átgondolására is. A programban **3 csapat** vett részt, amelyek számára a KOLLABOR eszközparkja és Makerspace funkciói is elérhetővé váltak, lehetővé téve a gyakorlati kísérletezést és a prototípusgyártást.

A fejlesztési folyamat tapasztalataira építve a támogatott időszak végére elkészültek a szervezet működését megalapozó szakmai anyagok, amelyek rendszerezték és dokumentálták az inkubációs modell elemeit.

Gazdasági hatás

Gazdasági szempontból a kísérleti fejlesztés egyik legfontosabb eredménye az volt, hogy a KOLLABOR modell **nem csupán fejlesztési programként,** hanem **fenntartható működésre képes szervezeti struktúraként** vált értelmezhetővé. Elkészült a KOLLABOR Üzleti Terve, amely az oktatás, a közösségi tér, a gyártás (makerspace) és az inkubáció egymást erősítő pilléreire épít. A projekt során megindult egyes szolgáltatások és termékek **piaci validációja,** amelyek már a támogatott időszak alatt is bevételt generáltak. A későbbi fejlesztések célja az árbevétel növelése és diverzifikálása volt, hosszabb távon akár a sikeresen inkubált startupokban való részesedésszerzés révén is.

A támogatott időszakot követő folyamatok

A KOLLABOR kísérleti fejlesztés társadalmi hatása elsősorban az **önbizalom, az önálló cselekvőképesség és a közösségi innovációs kultúra erősödésében** ragadható meg. A program különösen fontos szerepet töltött be a „tanult tehetetlenség” oldásában, mivel a résztvevők biztonságos keretek között próbálhatták ki magukat alkotó és döntéshozó szerepekben.

A projekt hozzájárult helyi „innovátor közösségek” kialakulásához, amelyek valós problémákra kerestek megoldásokat. A támogatott időszakot követően több együttműködés is létrejött más közösségi és innovációs terekhez kapcsolódva, valamint elindult a KOLLABOR modell adaptációja más kezdeményezésekben is.

Környezeti hatás

A kísérleti fejlesztés környezeti hasznosulása elsősorban közvetett módon jelent meg. A makerspace és DIY szemlélet a „javítsd meg, használd tovább” logikáját erősítette, csökkentve a hulladéktermelést és növelve a tárgyak élettartamát. A MikroKert és hasonló projektek a városi környezetben megvalósítható környezettudatos megoldásokat mutatták be, miközben a fenntarthatóság témája a workshopokban is hangsúlyosan megjelent.

Miért szakmai kiválósági példa?

A KOLLABOR inkubációs modell azért került be a szakmai kiválósági példák közé, mert **összekapcsolta az élménypedagógiát, a közösségfejlesztést és a vállalkozásfejlesztést,** miközben egy dokumentált, validált és adaptálható működési modellt hozott létre. A fejlesztés eredményeként elkészült a KOLLABOR Működési Kézikönyv és az Üzleti Terv, valamint a modell elérte az **IRL 6–8-as szintet,** ami azt jelzi, hogy piaci és társadalmi környezetben is működőképesnek bizonyult.

A projekt szakmai előrehaladását és minőségét mentorálással és hálózati támogatással segítette a **TINLAB,** amely hozzájárult a modell megalapozásához és a további együttműködések kialakulásához. Ez a komplex, tanulásra és cselekvésre épülő megközelítés jól illeszkedik a **KOLLABOR** hosszú távú céljaihoz, és más térségek, közösségi terek és oktatási környezetek számára is adaptálható mintát kínál.

II. A kidolgozott és tesztelt módszertan összefoglalója

A módszertan alaplogikája: élményből érték, értékből működés

A KOLLABOR inkubációs modell kiindulópontja az a felismerés, hogy az innovációhoz és vállalkozói működéshez szükséges készségek nem elsősorban elméleti tudáson, hanem **megélt tapasztalaton, biztonságos kísérletezésen és fokozatos felelősségvállaláson** keresztül fejlődnek. A módszertan ezért nem klasszikus inkubációs programként, hanem **tanulási–alkotási–értékteremtési folyamatként** működik.

A modell négy egymásra épülő szakaszra tagolódik:

1. Élményalapú bevonás – ahol a kíváncsiság és belső motiváció megjelenik

2. Kutatás és felfedezés – ahol az ötletek mögötti problémák megértése történik

3. Értékteremtés és prototipizálás – ahol a gondolat kézzelfogható formát ölt

4. Validáció és működés – ahol a fejlesztés piaci és társadalmi környezetben is tesztelődik

Ez a logika tudatosan eltér a „kész megoldások” átadásától: a hangsúly azon van, hogy a résztvevők **megtanuljanak végigmenni egy értékteremtési folyamaton,** és képesek legyenek azt később önállóan is alkalmazni.

A bevonás módszertana: fokozatos belépés, alacsony kockázat

A KOLLABOR modell egyik kulcseleme a **tudatosan felépített bevonási folyamat,** amely lehetővé teszi, hogy a résztvevők eltérő előzetes tudással és motivációval is biztonságosan kapcsolódjanak be. A támogatott időszakban ezt a bevonást több eszköz szolgálta:

- élményalapú workshopok,
- intenzív ötletverseny (hackathon),
- valamint mentorált, több hónapos fejlesztési szakasz.

A bevonás során nem az volt az elsődleges kérdés, hogy „kész-e már az ötlet”, hanem az, hogy **van-e belső motiváció és tanulási hajlandóság.** Ez csökkentette a belépési küszöböt, és lehetőséget adott arra, hogy a résztvevők saját tempójukban haladjanak előre.

A „Körök rendszere”: felelősség és jogosultság összekapcsolása

A módszertan egyik legfontosabb újítása a **Körök rendszere,** amely a résztvevők fejlődését nem pozíciókhoz, hanem **vállalt felelősséghez és értékteremtő képességhez** köti.

A rendszer három alapvető szintet különböztet meg:

- **Külső kör:** érdeklődők, alkalmi résztvevők, programlátogatók
- **Középső kör:** aktív közreműködők, segítők, munkatársak
- **Belső kör:** döntéshozatali felelősséget vállaló fejlesztők, projektvezetők

A beljebb kerülés nem automatikus, hanem **konkrét teljesítményhez, felelősségvállaláshoz és közösségi visszajelzéshez** kötött. Ez a megközelítés segít elkerülni a formális pozíciókhoz kapcsolódó torzulásokat, és egyben átláthatóvá teszi a működést minden résztvevő számára.

Prototipizálás és Makerspace-alapú fejlesztés

A módszertan fontos eleme a **fizikai és digitális alkotás integrálása.** A KOLLABOR Makerspace eszközparkja lehetővé tette, hogy az ötletek ne csak elméleti szinten maradjanak meg, hanem:

- gyors prototípusok,
- kis szériás teszttermékek,
- működő szolgáltatási elemek formájában is megjelenjenek.

Ez a gyakorlat különösen fontos volt abból a szempontból, hogy a résztvevők **megtapasztalják a hibázás és újratervezés természetes szerepét** a fejlesztési folyamatban. A módszertan nem büntette a sikertelen próbálkozásokat, hanem tanulási erőforrásként kezelte azokat.

Mentorálás: nem megmondás, hanem kísérés

A KOLLABOR inkubációs modellben a mentor szerepe nem tanácsadói vagy ellenőrző funkció volt, hanem **folyamatkísérő és reflektív támogató.** A mentorálás célja az volt, hogy:

- segítsen értelmezni a tapasztalatokat,
- támogassa a döntési helyzetek tudatos kezelését,
- és keretet adjon az önálló tanuláshoz.

Ez a megközelítés hozzájárult ahhoz, hogy a résztvevő csapatok az ötlettől eljussanak a **prototípus- és validációs fázisig,** miközben saját működési mintáikat is fejlesztették.

Validáció és szintlépés

A módszertan végső szakaszában a fejlesztések **valós piaci és társadalmi környezetben** kaptak visszajelzést. A modell elérte az IRL 6–8 szintet, ami azt jelenti, hogy:

- a megoldások nemcsak belső tesztelésen,
- hanem külső felhasználói és piaci validáción is átestek.

Ez a szintlépés lehetőséget teremtett spin-off folyamatokra, valamint arra, hogy a KOLLABOR hosszabb távon **startup stúdió jellegű működésként** is értelmezhetővé váljon.

Miért tekinthető módszertani kiválóságnak?

A KOLLABOR inkubációs modell szakmai értéke abban rejlik, hogy:

- nem választja szét az oktatási, társadalmi és gazdasági dimenziókat,
- hanem egy **egységes értékteremtési folyamatként** kezeli azokat;
- képes alacsony belépési küszöbbel dolgozni,
- miközben valós piaci és társadalmi működésig juttat el kezdeményezéseket.

A módszertan jól adaptálható más településeken, közösségi terekben, oktatási vagy társadalmi vállalkozási környezetben, különösen ott, ahol az innováció egyik legnagyobb akadálya a **bizonytalanságtól való félelem és a tanult tehetetlenség.**

Elérhetőség:

Koszecz Sándor
E-mail: hello@kollabor.hu

Helyi fejlesztési együttműködési fórum rendszer kialakítása

I. A kísérleti fejlesztés rövid bemutatása

A Helyi fejlesztési együttműködési fórum rendszer kialakítása című kísérleti fejlesztés Szombathelyen egy olyan társadalmi innovációs modell kidolgozására és kipróbálására irányult, amely a városban működő sportszervezetek együttműködését, láthatóságát és közös szolgáltatásfejlesztését támogatja. A projekt kiindulópontja az a helyi tapasztalat volt, hogy a sportolási lehetőségek bár rendkívül sokszínűek, mégis széttagoltan jelennek meg: a szervezetek kevéssé ismerik egymást, az információk nehezen hozzáférhetők, a lakosság – különösen a szülők és a sportágválasztás előtt állók – számára az eligazodás sokszor esetleges.

A kísérleti fejlesztés célja nem egy új sportstruktúra létrehozása volt, hanem egy **együttműködésre épülő működési modell** kialakítása, amely képes összehangolni a meglévő sportszervezetek tudását, érdekeit és szolgáltatásait, miközben kézzelfogható hasznot teremt a város lakói számára.

A támogatott időszakban a projekt több egymásra épülő elemből valósult meg. Első lépésként elkészült a Szombathelyen sportolási lehetőségeit biztosító szervezetek átfogó adatbázisa, amely **121 sportszervezetet** foglalt magában, **45 sportág** lefedésével. Ez a feltérképezés megalapozta a további együttműködési folyamatokat, és egyben rávilágított a városi sportélet sokszínűségére és strukturális kihívásaira.

A projekt központi elemei az együttműködési fórumok voltak. Összesen **3 fórum** került megszervezésre, amelyekbe **16 szervezet** képviselői kapcsolódtak be, összesen 12 sportágat képviselve. A fórumok célja az volt, hogy a sportszervezetek közösen elemezzék helyzetüket, az együttműködés lehetőségeit és akadályait, valamint közös fejlesztési irányokat fogalmazzanak meg. A fórumok során elkészült egy részletes **SWOT-elemzés,** amely rendszerezte az együttműködés erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit és kockázatait.

A közös gondolkodás egyik kézzelfogható eredménye egy **tartalommal feltöltött közös szolgáltatási platform,** a Sportkalauz honlap létrehozása volt. A honlap a város sportszervezeteit egységes szerkezetben, kereshető módon mutatja be, megkönnyítve a lakosság számára a sportolási lehetőségek áttekintését és összehasonlítását. A platform a projekt lezárását követően is működik, tartalmának frissítése folyamatos.

A fórumok egyik javaslataként született meg a **Sportbörze** programelem ötlete, amelyet a projekt keretében közösen dolgoztak ki, majd meg is valósítottak. A Sportbörze olyan szolgáltató rendezvény, amely lehetőséget ad a lakosság számára, hogy több sportágat, több szervezetet egy időben, egy helyszínen ismerjen meg és próbáljon ki. A program sikerét jelzi, hogy azóta **évente visszatérő eseménnyé** vált, és a projekt lezárása után további pályázati források bevonásával már több alkalommal is megvalósult.

Gazdasági hatás

Gazdasági szempontból a kísérleti fejlesztés nem klasszikus bevételtermelő projektként értelmezhető, hanem olyan **közös infrastruktúrát és láthatóságot biztosító megoldásként,** amely közvetetten járul hozzá a sportszervezetek gazdasági stabilitásához. A Sportkalauz honlap és a Sportbörze rendezvény lehetőséget teremt a szervezetek számára, hogy elérjék potenciális új sportolóikat, növeljék ismertségüket és szolgáltatásaik kihasználtságát.

A platform és a rendezvény reklámhordozó értékkel is bír: a honlapon és az eseményeken megjelenő hirdetési lehetőségek révén részleges önfinanszírozás is elképzelhető.

Ugyanakkor az együttműködési fórumok fenntartása gazdasági értelemben kevésbé piaci alapon értelmezhető; ezek inkább önkormányzati vagy közösségi érdekből, közpénzekkel vagy partnerségi támogatásokkal működtethetők.

Társadalmi hatás

A projekt társadalmi haszna elsősorban abban ragadható meg, hogy **átláthatóvá és hozzáférhetővé tette a sportolási lehetőségeket** Szombathelyen. A Sportkalauz és a Sportbörze segíti a szülőket, gyerekeket és felnőtteket abban, hogy eligazodjanak a sportágak világában, kipróbálási lehetőségekhez jussanak, és tudatos döntést hozzanak a sportválasztás során.

Ez különösen fontos azok számára, akik még bizonytalanok saját képességeikkel kapcsolatban, vagy korábban nem volt lehetőségük több sportág megismerésére. A sportág kipróbálása és a megfelelő választás hosszabb távon **tartós elköteleződést** eredményezhet a sportolás iránt, ami hozzájárul az egészségmegőrzéshez és az aktív életmód kialakulásához. A projekt emellett a sportszervezetek közötti kapcsolatokat is erősítette, csökkentve az elszigeteltséget és elősegítve a közös gondolkodást.

Környezeti hatás

A környezeti hatás elsősorban közvetett módon jelentkezik. A sportolási lehetőségek és elérhetőségek elektronikus, rendszerezett megjelenítése csökkenti a felesleges információkeresést és utazást, ezáltal mérsékli a környezetterhelést. A célzott keresések és tudatos választások révén kevesebb próbálkozás és fölösleges mozgás válik szükségessé, ami hosszabb távon fenntarthatóbb városi működést támogat.

Miért szakmai kiválósági példa?

A szombathelyi együttműködési fórumrendszer azért tekinthető szakmai kiválósági példának, mert egy viszonylag rövid kísérleti időszak alatt **működő, továbbélő és adaptálható megoldásokat** hozott létre. A projekt nem pusztán elemzéseket készített, hanem konkrét szolgáltatásokat, platformot és visszatérő eseményt eredményezett, miközben a helyi szereplők aktív bevonására és közös gondolkodására épített.

II. A kidolgozott és tesztelt módszertan összefoglalója

A szombathelyi helyi fejlesztési együttműködési fórumrendszer kísérleti fejlesztése során egy olyan módszertan került kidolgozásra és kipróbálásra, amely a városi szintű sportfejlesztést **nem ágazati versenyként,** hanem **közösségi együttműködésként** értelmezi. A módszertan alapfelismerése szerint a sportolási lehetőségek bővítése és hatékony kihasználása nem elsősorban új szervezetek vagy új infrastruktúra létrehozásán múlik, hanem azon, hogy a már meglévő szereplők **láthatóvá váljanak egymás és a lakosság számára,** valamint képesek legyenek közös gondolkodásra és cselekvésre.
A módszertan nem tartalmi beavatkozást végez a sportszervezetek szakmai működésében, hanem **keretet ad az együttműködéshez,** és olyan eszközöket biztosít, amelyek csökkentik az elszigeteltséget és növelik a közös hatás esélyét.

1. Feltérképezés és rendszerezés, mint alaplépés

A módszertan első és megkerülhetetlen eleme a célterület átfogó feltérképezése.

Szombathelyen ez a sportolási lehetőséget biztosító szervezetek adatbázisának elkészítését jelentette, amely **121 sportszervezetet és 45 sportágat** fogott át. A tapasztalatok szerint a feltérképezés önmagában is fejlesztési hatással bír, mivel:

- láthatóvá teszi a városi sportkínálat valódi méretét és sokszínűségét,
- rávilágít az átfedésekre és hiányokra,
- valamint alapot teremt a tudatos együttműködéshez.

A módszertan hangsúlyozza, hogy az adatbázis nem statikus lista, hanem **élő eszköz,** amelyet folyamatosan frissíteni kell ahhoz, hogy valódi döntéstámogató funkciót töltsön be.

2. Célzott bevonás és bizalomépítés

A kísérleti fejlesztés egyik legfontosabb módszertani tanulsága, hogy az együttműködés **nem magától alakul ki.** A sportszervezetek bevonása tudatos, személyes megszólítást igényel. A módszertan ezért külön hangsúlyt helyez a célszervezetek kiválasztására és bevonásának lépéseire.

A tapasztalatok szerint a bevonás akkor sikeres, ha:

- világos a részvétel célja és várható haszna,
- a szervezetek nem „kötelezettségként”, hanem lehetőségként élik meg a fórumokat,
- és a folyamat elején megjelenik a kölcsönös bizalom.

Ez a bizalom alapozza meg a későbbi nyílt párbeszédet és az őszinte helyzetértékelést.

3. Fórumok, mint strukturált fejlesztési tér

A módszertan központi elemei az együttműködési fórumok, amelyek **nem információátadó események,** hanem közös gondolkodási és döntés-előkészítési terek. A szombathelyi projekt során alkalmazott fórumstruktúra lehetővé tette, hogy rövid idő alatt feltárhatók legyenek az együttműködés erősségei és akadályai.

A SWOT-elemzés módszertani alkalmazása segített abban, hogy:

- a résztvevők közös nyelvet találjanak,
- strukturáltan tudjanak beszélni problémáikról,
- és az egyéni érdekek helyett városi szintű szempontok jelenjenek meg.

A módszertan rugalmasan kezeli a facilitációs technikákat: a hangsúly nem az eszközön, hanem a **résztvevők aktivitásán és bevonódásán** van.

4. Kézzelfogható közös eredmények szerepe

A módszertan egyik legerősebb eleme, hogy a fórumfolyamat nem marad meg a gondolkodás szintjén, hanem **konkrét, közösen létrehozott eredményeket** céloz.

Szombathelyen ilyen eredmény volt a Sportkalauz honlap létrehozása, amely egyszerre szolgálja a lakosság tájékozódását és a sportszervezetek láthatóságát.

A tapasztalatok szerint a kézzelfogható kimenetek:

- növelik a résztvevők elköteleződését,
- erősítik a közös tulajdonérzetet,
- és hozzájárulnak a folyamat hosszú távú fenntarthatóságához.

A Sportbörze rendezvény ennek a logikának a továbbgondolása: a fórumokon megszületett ötlet **önálló, évente visszatérő szolgáltatássá** vált.

5. Fenntarthatóság és működtetési logika

A módszertan külön kezeli a gazdaságilag értelmezhető és a közösségi logikájú elemeket. Míg a Sportkalauz honlap és a Sportbörze rendezvény részben piaci alapon is fenntartható, addig az együttműködési fórumok működtetése **önkormányzati vagy közösségi felelősségvállalást** igényel. A módszertan fontos tanulsága, hogy a különböző elemek eltérő finanszírozási logikája **nem gyengeség,** hanem a rendszer stabilitását növeli, mivel nem minden funkciót terhel piaci elvárásokkal.

6. Adaptálhatóság és továbbfejleszthetőség

A szombathelyi kísérleti fejlesztés során kidolgozott módszertan nem sport-specifikus. Alkalmazható más ágazatokban (pl. kulturális, szociális vagy egészségmegőrző területeken), valamint más térségekben is. Az elkészült adaptálhatósági útmutató és a célszervezetek bevonásának módszertana támogatja a modell továbbadását.

A módszertan ereje abban rejlik, hogy **nem tartalomfüggő,** hanem működéslogikai: fórum, adatbázis, közös platform és kézzelfogható szolgáltatás kombinációjára épül.

Összegzés

A szombathelyi helyi fejlesztési együttműködési fórumrendszer módszertana egy olyan **gyakorlatban kipróbált, adaptálható társadalmi innováció,** amely képes összehangolni a helyi sportszervezetek érdekeit, növeli a lakosság tájékozottságát, és hosszú távon hozzájárul az aktív, egészségtudatos életmód erősödéséhez. A módszertan bizonyítja, hogy strukturált párbeszéddel és közös eszközökkel **városi szinten is létrehozható együttműködő rendszer,** amely túléli a kísérleti időszakot.

Elérhetőség:

Változó Világért Alapítvány
Telefon: +36 30/270 - 8679
E-mail: zsolt6620@gmail.com

TAPASZ - tanárok partnersége a szolidaritásért

I. A kísérleti fejlesztés rövid bemutatása

Herpainé Márkus Ágnes innovátor által kezdeményezett **TAPASZ – tanárok partnersége a szolidaritásért** kísérleti fejlesztés egy olyan társadalmi innovációs modell kialakítására irányult, amely a tanári és segítői közösségek együttműködésére, közösségi tanulására és szolidaritásalapú értékrendjére épít. A projekt kiindulópontja az volt, hogy az oktatási és segítő szakmákban dolgozók jelentős része elszigetelten, túlterhelten működik, miközben a társadalmi és oktatási egyenlőtlenségek kezelése csak hálózati, együttműködésen alapuló megközelítéssel lehetséges.

A támogatott időszakban a projekt **11 workshopot és közösségi tanulási alkalmat** valósított meg, alkalmanként **5–12 fő részvételével,** valamint létrejött egy **mintegy 30 főt elérő tanári–segítői hálózat.** A TAPASZ modell gyakorlati kipróbálása során elindult a **szolidáris árazási gyakorlat,** amelynek keretében **több mint 100 családdal** dolgoztak együtt a résztvevő szakemberek.

A fejlesztés eredményeként elkészült a **tanári közösségi tanulási tananyag,** társadalmi vállalkozói szemléletű felkészítő anyagokkal kiegészítve, valamint megtörtént a modell validálása a **Virtuáliskola hálózatán** belül. Az események, szakmai összegzések és tananyagok nyilvánosan elérhetővé váltak a projekt online felületein, biztosítva az átláthatóságot és a további hasznosíthatóságot.

A támogatott időszak lezárása után a TAPASZ nem zárult le projektként: a hálózat tovább működik és bővül, stabilan **legalább 20 fős tanári–segítői maggal,** valamint felsőoktatási kapcsolódásokkal (ELTE, CEU), műhelybeszélgetésekkel és új képzési irányok előkészítésével.

Gazdasági hatás – stabilitás és fenntartható működés értékalapon

Gazdasági szempontból a TAPASZ nem klasszikus profitorientált modellként értelmezhető, hanem **értékalapú, fenntartható hálózati működésként.** A projekt során kipróbált szolidáris árazás és a közösségi erőforrás-megosztás azt eredményezte, hogy a hálózat tagjai **piaci stabilitást** tudtak elérni anélkül, hogy kizárólag piaci logikára kényszerültek volna.

A támogatott időszak lezárása után a fizető ügyfélkörök megléte már **konkrét gazdasági alapot** biztosított a hálózat működéséhez, miközben folyamatosan zajlik egy olyan **hálózati üzleti modell** kidolgozása, amely a TAPASZ értékrendjét megőrizve terjeszthető és skálázható. A tananyagok, kézikönyvek és modulok fejlesztése lehetőséget teremt arra, hogy a modell **képzési és felnőttképzési térben** is megjelenjen, akár intézményi megrendelések formájában.

A gazdasági hatás tehát nem azonnali bevételmaximalizálásban, hanem a **megélhetési kockázatok csökkentésében,** a kiszámíthatóbb működésben és a hosszú távon fenntartható szolgáltatásfejlesztési irányok megnyitásában érhető tetten.

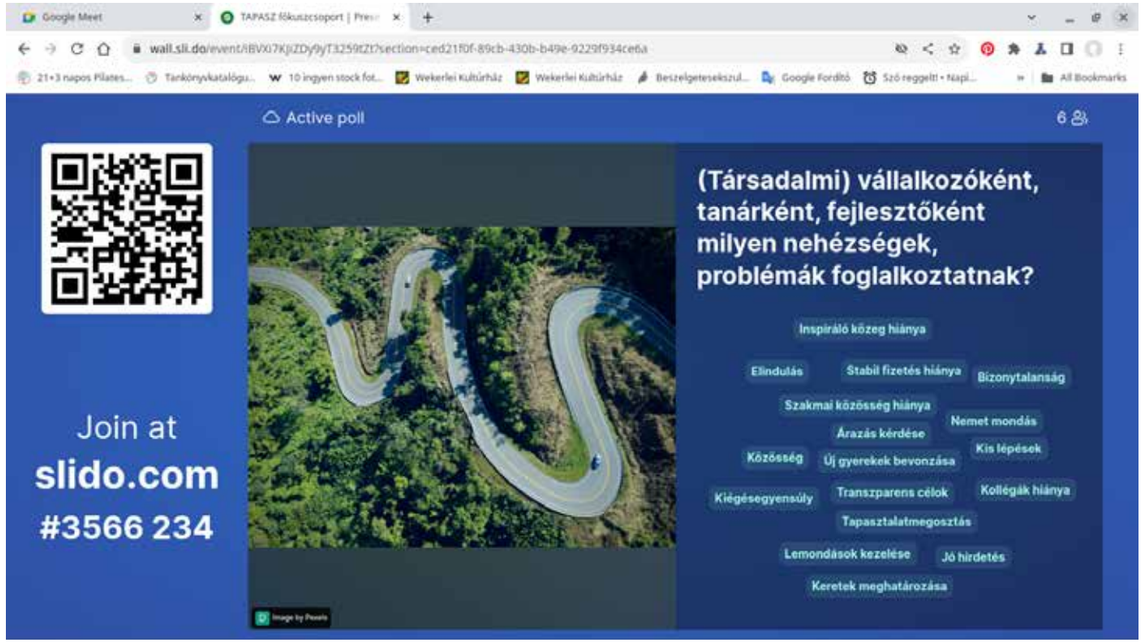

Társadalmi hatás – közösségi tanulás és szolidaritás intézményesülése

A TAPASZ kísérleti fejlesztés társadalmi hatása elsődlegesen a **közösségi tanulás és szakmai szolidaritás újraformálásában** ragadható meg. A projekt nem egyéni pedagógiai módszerek fejlesztésére fókuszált, hanem arra, hogy **tanárok és segítők közösségként** tudjanak reflektálni saját szerepükre, terhelésükre és társadalmi felelősségükre.

A közösségi tanulási alkalmak során kialakult egy olyan **bizalmi tér,** ahol a résztvevők megoszthatták gyakorlati dilemmáikat, kudarcélményeiket és működő megoldásaikat. Ez közvetlenül hozzájárult a szakmai kiégés megelőzéséhez, az önreflexió erősödéséhez és a pályán maradás támogatásához. A szolidáris árazási gyakorlat bevezetése társadalmi szempontból különösen jelentős, mivel **konkrétan csökkentette a hozzáférési akadályokat** a hátrányosabb helyzetű családok számára, miközben nem rombolta le a szakemberek megélhetési biztonságát.

A TAPASZ modell társadalmi innovációs értéke abban áll, hogy **nem egy szolgáltatást kínál,** hanem egy **adaptálható működési logikát:** hogyan lehet közösségi alapon, értékrend mentén működtetni tanulási és segítő hálózatokat. Ez a megközelítés jól illeszkedik a társadalmi innováció rendszerszintű logikájához, mivel a hatás nem egyetlen intézményben, hanem több kapcsolódó közösségben jelenik meg.

Környezeti hatás – szemléletformálás és alacsony környezeti lábnyomú működés

A TAPASZ környezeti hasznosulása elsősorban **közvetett, szemléletformáló módon** jelent meg. A projekt tevékenységei – közösségi tanulás, digitális és hibrid formában szervezett alkalmak, helyi erőforrásokra épülő programok – eleve **alacsony környezeti terheléssel** valósultak meg.

A környezeti nevelés és fenntarthatóság tematikája beépült a kapcsolódó táborokba, szabadidős és élménytanulási programokba, különös tekintettel az **erdőmerülős- és nyári élménytábori** formákra. Ezekben a környezettudatos működés nem deklarált célként, hanem **megélt gyakorlatként** jelent meg (zöld környezet, tudatos étkezés, digitális írástudással összekapcsolt környezeti nevelés). Emellett helyi környezeti nevelési, zöld közösségi együttműködésekben is részt vesznek.

A TAPASZ környezeti hatása hosszabb távon abban mérhető, hogy a résztvevő pedagógusok és segítők saját szakmai gyakorlatukban is továbbviszik ezt a szemléletet, így a környezeti hatás **multiplikatív módon** jelenik meg más intézményekben és közösségekben.

Miért szakmai kiválósági példa?

A TAPASZ kísérleti fejlesztés azért került be a szakmai kiválósági példák közé, mert egyszerre valósított meg társadalmi, gazdasági és környezeti hatást, miközben egy adaptálható, továbbfejleszthető társadalmi innovációs modellt hozott létre.

A projekt bizonyítja, hogy a társadalmi innováció nem feltétlenül új intézmények létrehozását jelenti, hanem sok esetben **új működési logikák és partnerségek kialakítását.** A TAPASZ modell erőssége, hogy képes volt az értékalapú működést, a gazdasági fenntarthatóságot és a közösségi tanulást egyetlen koherens rendszerben összekapcsolni, ami jól illeszkedik a TINLAB egészének stratégiai céljaihoz.

II. A kidolgozott és tesztelt módszertan összefoglalója

A TAPASZ kísérleti fejlesztés során egy olyan módszertan született meg és került kipróbálásra, amely a pedagógusok és segítő szakemberek szakmai működését **nem egyéni teljesítményként,** hanem **közösségi, partnerségre épülő folyamatként** értelmezi. A módszertan alapfelismerése szerint az oktatási és segítői szakmákban tapasztalható túlterheltség, kiégés és elszigeteltség nem elsősorban szakmai kompetenciahiányból fakad, hanem abból, hogy a működés túlnyomórészt **egyéni szinten szerveződik,** miközben a kezelt problémák rendszerszintűek.

A TAPASZ modell erre a helyzetre kínál választ egy olyan működési kerettel, amely a közösségi tanulást, a szolidaritásalapú együttműködést és a gazdasági fenntarthatóság minimumfeltételeit **egyetlen koherens rendszerben** kapcsolja össze.

1. Kiindulás: szakmai elszigeteltség és értékalapú közösségépítés

A módszertan első lépése annak felismerése és kimondása, hogy a pedagógusok és segítők jelentős része **magára marad a szakmai és érzelmi terheléssel,** miközben a társadalmi egyenlőtlenségek kezelése egyre összetettebb feladatokat ró rájuk.

A TAPASZ fejlesztés ebből a helyzetből indult ki, és tudatosan nem módszertani eszköztárat, hanem **közös értelmezési és működési keretet** kezdett el építeni.

A módszertan alapját egy világosan megfogalmazott értékrend adja – szolidaritás, hozzáférés, felelősségvállalás –, amely nem deklarációként, hanem a működés mindennapi döntéseiben jelenik meg.

2. Közösségi tanulás, mint alapműködés

A TAPASZ módszertan központi eleme a **közösségi tanulás,** amely tudatosan eltér a hagyományos képzési logikától. A fejlesztés során kipróbált tanulási alkalmak kiscsoportos, reflexív formában valósultak meg, ahol a hangsúly nem tudásátadáson, hanem **közös gondolkodáson és tapasztalatmegosztáson** volt.

A tapasztalatok szerint a résztvevők számára különösen fontos volt:
- a biztonságos tér, ahol dilemmák és kudarcok is megoszthatók,
- az egymástól való tanulás,
- valamint annak felismerése, hogy a nehézségek nem egyéni alkalmatlanságot, hanem rendszerszintű problémákat jeleznek.

Ez a tanulási forma közvetlenül hozzájárult a szakmai önreflexió erősödéséhez és a kiégés megelőzéséhez.

3. Partnerség és hálózati működés

A módszertan egyik legfontosabb eleme a **partnerség tudatos kialakítása** tanárok, segítők és családok között. A TAPASZ nem egyetlen intézményhez vagy szolgáltatáshoz kötődik, hanem hálózati logikában működik, ahol a résztvevők egymás erőforrásaira és kompetenciáira támaszkodva alakítanak ki együttműködéseket.

A kísérleti fejlesztés tapasztalatai szerint a hálózati működés:
- csökkenti az egyéni túlterhelést,
- növeli a szakmai biztonságérzetet,
- és lehetővé teszi, hogy a segítő tevékenységek valóban elérjék a különböző helyzetű családokat.

4. Szolidáris árazás, mint módszertani eszköz

A TAPASZ módszertan egyik leginkább innovatív eleme a **szolidáris árazási gyakorlat,** amely nem kiegészítő megoldásként, hanem a működés szerves részeként jelent meg. A modell abból indul ki, hogy a piaci árazás sok család számára hozzáférhetetlenné teszi a segítő szolgáltatásokat, ugyanakkor az alulfinanszírozott működés a szakemberek megélhetését veszélyezteti.

A kipróbált gyakorlat lehetővé tette, hogy:
- különböző anyagi helyzetű családok is részt vehessenek a programokban,
- miközben a hálózatban dolgozó szakemberek kiszámíthatóbb működési feltételekhez jutottak.

Ez a megközelítés a módszertan egyik kulcstanulsága, amely más segítői és oktatási hálózatok számára is adaptálható.

5. Gazdasági stabilitás értékalapú működésben

A TAPASZ módszertan a gazdasági fenntarthatóságot **nem növekedési kényszerként,** hanem megélhetési stabilitásként értelmezi. A kísérleti fejlesztés során kialakult egy olyan működési logika, amelyben:
- a közösségi erőforrás-megosztás,
- a fizető ügyfélkör fokozatos kialakulása,
- valamint a tananyag- és képzésfejlesztési irányok együtt biztosítják a hálózat működőképességét.

A módszertan tudatosan túllép az egyszeri projektek logikáján, és hosszabb távon fenntartható struktúrákban gondolkodik.

6. Tananyagfejlesztés és intézményi kapcsolódás

A kísérleti fejlesztés során létrejött közösségi tanulási tananyag és módszertani összegzések lehetővé tették, hogy a TAPASZ modell **intézményi környezetben is értelmezhetővé és validálhatóvá váljon.** A felsőoktatási kapcsolódások és szakmai hálózati együttműködések megerősítették, hogy a módszertan nem egyedi kezdeményezés, hanem továbbfejleszthető társadalmi innováció.

Összegzés

A TAPASZ kísérleti fejlesztés során kidolgozott és tesztelt módszertan egy **közösségi, értékalapú és gazdaságilag is értelmezhető működési modellt** kínál pedagógusok és segítő szakemberek számára. Ereje abban rejlik, hogy a szakmai működést nem egyéni teljesítményként, hanem **partnerségre és szolidaritásra épülő közösségi folyamatként** értelmezi.

Ez a megközelítés jól illeszkedik a TINLAB kiválósági fejlesztéseinek szemléletéhez, és más szakmai közösségek számára is adaptálható tanulságokat hordoz.

Elérhetőség:

Herpainé Márkus Ágnes
Telefon: +36 70 427 0766
E-mail: markusagi@gmail.com
virtualiskola.info@gmail.com

Közösségi önkormányzás

I. A kísérleti fejlesztés rövid bemutatása

A **Közösségi önkormányzás** kísérleti fejlesztés célja egy olyan településfejlesztési megközelítés kipróbálása és dokumentálása volt, amely a helyi lakosok aktív bevonására, a közös gondolkodásra és a közösségi cselekvés megerősítésére épít. A projekt abból az alapfelismerésből indult ki, hogy a helyi döntések minősége és elfogadottsága jelentősen javítható, ha a lakosok nem csupán véleményezőként, hanem a **folyamatban részt vevő szereplőként** jelennek meg.

A kísérleti fejlesztés nem egy kész „részvételi modell” bevezetését tűzte ki célul, hanem egy **helyi sajátosságokra reagáló, adaptálható módszertan** kidolgozását, amely képes kezelni a kistelepülésekre jellemző erőforráshiányt, bizalmatlanságot és eltérő aktivitási szinteket.

A megvalósítás fő tevékenységei

A támogatott időszakban a projekt több, egymásra épülő kutatási és közösségi elem mentén valósult meg. A folyamat **2 vezetői interjúval** indult, amelyeket a település irányításában kulcsszerepet betöltő szereplőkkel készítettek. Ezt követte **10 interjú** a település meghatározó személyiségeivel, amelyek célja a helyi viszonyok, konfliktusok, együttműködési minták és informális erőterek feltérképezése volt.

Az interjúkra építve **5 közösségi beszélgetés** került megszervezésre, amelyeket minden esetben előzetes egyeztetések előztek meg a település vezetésével. Ezek a beszélgetések nem formális lakossági fórumként működtek, hanem strukturált, facilitált alkalmak voltak, ahol a résztvevők saját tapasztalataikból kiindulva tudtak reflektálni a település működésére és jövőjére.

A projekt során **2 közösségi tervezési alkalom** is megvalósult, amelyek célja konkrét helyi ügyek közös átgondolása és lehetséges cselekvési irányok kijelölése volt. A fejlesztési folyamat eredményeként elkészült **1 adaptációs kézikönyv,** amely összefoglalja a kipróbált módszereket, tanulságokat és alkalmazási feltételeket.

Konkrét eredmények

A támogatott időszak végére létrejött **egy új településfejlesztési módszertan,** amely a közösségi önkormányzás elveire épül, és figyelembe veszi a helyi társadalmi dinamika sajátosságait. Ennek részeként elkészült az adaptációs kézikönyv, amely nem „receptként”, hanem inkább **iránytűként** szolgál más települések számára.

A projekt fontos tanulsága volt, hogy a vizsgált településen a közös gondolkodás iránti a helyi polgárok szűk köre volt nyitott, míg a **konkrét közösségi cselekvések** iránt kifejezetten széleskörű volt az érdeklődés. Ennek hatására a közösségi tervezési folyamatok részben megtorpantak, ugyanakkor a közösségi programok száma és minősége növekedett, és egyre több lakost von már be aktív módon mind az önkormányzat, mind a település meghatározó civil szervezete.

A támogatott időszakot követő folyamatok

A támogatott időszak lezárását követően új eredménytermék nem jött létre, ugyanakkor a projekt hatása tovább él a település mindennapjaiban. A következő év januárjában induló kisebb beruházás – egy játszótér kialakítása – kapcsán már felmerült, hogy **közösségi tervezési eszközöket** is alkalmazzanak a folyamatban, amennyiben a feltételek adottak lesznek.

Ez jól mutatja, hogy a módszertan nem azonnali áttöréseket, hanem **lassú, fokozatos szemléletváltozást** indított el.

Társadalmi, környezeti és gazdasági hatások

Társadalmi szempontból a projekt legfontosabb hozadéka az volt, hogy erősítette a helyi lakosok **részvételi élményét** és láthatóvá tette a közösségi cselekvés értékét. Hosszabb távon ez hozzájárulhat ahhoz, hogy nő azon polgárok száma, akik aktívan bekapcsolódnak a helyi ügyek alakításába, és megélik a részvételi demokrácia működését.

Környezeti szempontból a projekt hatása elsősorban szemléleti: a lokalitás mint döntési szempont erősebben jelenik meg az önkormányzati gondolkodásban, ami hosszabb távon fenntarthatóbb, helyi erőforrásokra épülő megoldásokhoz vezethet.

Gazdasági értelemben a projekt közvetett hatása, hogy az önkormányzatok jobban megismerik és tudatosabban használják a helyi erőforrásokat, ami hatékonyabb és célzottabb fejlesztések alapját teremtheti meg.

II. Miért szakmai kiválósági példa?

A Közösségi önkormányzás kísérleti fejlesztés azért került a szakmai kiválósági példák közé, mert őszintén és dokumentált módon mutatja meg a részvételi megközelítések lehetőségeit és korlátait egy kistelepülési környezetben. A projekt nem idealizálja a közösségi tervezést, hanem valós tapasztalatokra építve mutatja be, hogy hol működik jól a közös gondolkodás, és hol szükséges inkább a cselekvésen keresztüli bevonás. II. A kidolgozott és tesztelt módszertan összefoglalója

A módszertan alapfeltevései

A közösségi önkormányzás módszertana abból az alapfeltevésből indul ki, hogy a helyi demokrácia működése **nem elsősorban intézményi kérdés,** hanem társadalmi gyakorlat. A lakosok részvétele nem attól függ, hogy léteznek-e formális részvételi csatornák, hanem attól, hogy van-e **bizalom, értelmezhető szerep és megélhető hatás** a részvételiségben.
A módszertan ezért nem egy „részvételi modell" bevezetésére törekszik, hanem olyan **rugalmas eszköztárat kínál,** amely különböző települési helyzetekben eltérő hangsúlyokkal alkalmazható. Alapelve, hogy a közösségi önkormányzás **nem egyszeri projekt,** hanem hosszabb tanulási és kapcsolatépítési folyamat.

1. Feltárás: a helyi társadalmi valóság megértése

A módszertan első szakasza a **mélyebb helyzetértésre** épül. Ennek eszközei a vezetői interjúk és a település meghatározó személyiségeivel készített beszélgetések. Ezek célja nem a vélemények összegyűjtése, hanem annak feltárása, hogy:
- hogyan születnek a döntések a gyakorlatban,
- kik a formális és informális véleményformálók,
- milyen korábbi tapasztalatok befolyásolják a lakosok részvételi hajlandóságát.

A tapasztalatok szerint ez a feltáró szakasz elengedhetetlen ahhoz, hogy a közösségi folyamatok **ne ütközzenek rejtett ellenállásba,** és hogy a későbbi bevonás reális elvárásokra épüljön. A módszertan tudatosan időt hagy erre a szakaszra, még akkor is, ha ez lassítja a látható eredmények megjelenését.

2. A közös gondolkodás biztonságos tereinek megteremtése

A módszertan második pillére a **facilitált közösségi beszélgetések** megszervezése. Ezek nem lakossági fórumok a klasszikus értelemben, hanem olyan strukturált alkalmak, ahol a résztvevők:
- saját tapasztalataikból kiindulva szólalhatnak meg,
- nem kell azonnal állást foglalniuk vagy dönteniük,
- és nem kerülnek nyilvános konfrontációs helyzetbe.

A tapasztalatok azt mutatták, hogy a közösségi önkormányzás első lépése nem a döntéshozás, hanem a **megszólalás biztonságának megteremtése.** Sok településen a lakosok korábbi negatív élményei miatt a közös gondolkodás iránti nyitottság alacsonyabb, míg a közös cselekvés iránt nagyobb a fogadókészség.

A módszertan ezt a különbséget nem problémaként, hanem **adottságként** kezeli.

3. Közösségi tervezés, mint választható eszköz

A kísérleti fejlesztés egyik legfontosabb módszertani tanulsága, hogy a közösségi tervezés **nem minden helyzetben működik első lépésként.** A módszertan ezért nem erőlteti a részvételi tervezést, hanem feltételhez köti annak alkalmazását.

A közösségi tervezés akkor válik hatékony eszközzé, ha:
- a résztvevők már rendelkeznek közös nyelvvel,
- van legalább minimális bizalom a szereplők között,
- és létezik olyan konkrét ügy, amelyhez személyes érintettség kapcsolódik.

Amennyiben ezek a feltételek nem adottak, a módszertan inkább **közösségi cselekvések** irányába mozdul el, amelyek később alapot teremthetnek a tervezési folyamatok számára.

4. Közös cselekvés, mint belépési pont

A projekt tapasztalatai alapján a közösségi önkormányzás sok esetben **a cselekvésen keresztül** válik érthetővé és elfogadhatóvá a lakosok számára. A módszertan ezért hangsúlyt helyez olyan közösségi programok és kezdeményezések támogatására, amelyek:

- gyorsan megélhető eredményt hoznak,
- nem igényelnek hosszú előkészítést,
- és erősítik az együttműködés élményét.

Ezek a cselekvések nem helyettesítik a közös gondolkodást, hanem **megalapozzák azt.** A módszertan elfogadja, hogy egyes településeken a részvételi demokrácia útja a „csinálás felől” vezet a tervezés felé, nem fordítva.

5. Adaptáció és dokumentálás

A módszertan fontos eleme az adaptációs kézikönyv elkészítése, amely a kísérleti fejlesztés tapasztalatait rendszerezi. A kézikönyv nem lépésről lépésre követendő útmutató, hanem **reflektív segédanyag,** amely kérdéseket, döntési pontokat és lehetséges irányokat kínál.

Ez a megközelítés lehetővé teszi, hogy más települések:

- saját társadalmi helyzetükhöz igazítsák az eszközöket,
- elkerüljék a mechanikus másolást,
- és tudatosan válasszanak a módszertani elemek közül.

6. Hosszú távú hatás és fenntarthatóság

A közösségi önkormányzás módszertana nem rövid távú projekteredményekben méri sikerét, hanem abban, hogy:

- nő-e a lakosok részvételi hajlandósága,
- javul-e az önkormányzat és a közösség közötti kapcsolat minősége,
- és kialakulnak-e olyan részvételi rutinok, amelyek túlélnek egy-egy projektet.

A módszertan egyik legfontosabb értéke, hogy **reálisan kezeli a változás tempóját,** és elfogadja, hogy a bizalomépítés és a részvételi kultúra kialakulása években mérhető folyamat.

Összegzés

A közösségi önkormányzás kísérleti fejlesztés során kidolgozott módszertan egy **adaptív, tanulásalapú településfejlesztési megközelítés,** amely nem kész megoldásokat kínál, hanem **döntési kereteket és reflektív eszközöket** ad a helyi szereplők kezébe. Erőssége abban rejlik, hogy képes együtt dolgozni a helyi valósággal, nem próbálja azt felülírni, és így hosszú távon is életképes alapot teremthet a részvételi demokrácia megerősítéséhez.

Elérhetőség:

Beke Márton
E-mail: bekemarci@kozospontok.hu

Az ötlettől a megvalósulásig: szociális farmok létrehozása és működtetése a gyakorlatban

I. A kísérleti fejlesztés rövid bemutatása

Jakubinyi László innovátor által kezdeményezett szociális farmok létrehozását és működtetését támogató kísérleti fejlesztés célja egy olyan **gyakorlatban alkalmazható módszertani és támogató keretrendszer** kidolgozása volt, amely elősegíti a szociális farm kezdeményezések elindítását, működtetését és hosszabb távú fenntarthatóságát. A fejlesztés középpontjában nem egyetlen modell „leírása", hanem a **tanulható és adaptálható működés** megalapozása állt.

A támogatott időszakban a projekt komplex módon valósult meg. Ennek részeként sor került egy módszertani tudástár és kézikönyv koncepcionális és tartalmi kidolgozására, amelyet kiterjedt terepi adatgyűjtés és szakmai validáció előzött meg. A fejlesztés során **10 működő szociális farm személyes terepvalidációja** (interjúk, kérdőívek, fotódokumentáció) és **további 10 kezdeményezés kérdőíves és telefonos bevonása** biztosította, hogy a módszertan valós működési tapasztalatokra épüljön.

A kísérleti fejlesztés fontos eleme volt az **inkubációs és adaptációs mentorálás,** amelynek keretében **10 új kezdeményezés** kapott helyszíni mentori támogatást és portfóliótervezési segítséget. A tudásmegosztást és a hálózati tanulást országos és regionális események (1 országos fórum, 2 szakmai roadshow), valamint digitális felületek (a szocialisfarm.hu bővítése) támogatták. A projekt eredményeit szakmapolitikai szinten is összefoglalta egy validált policy paper, amely döntéshozói körhöz is eljutott.

A támogatott időszak lezárását követően a fejlesztés több eleme tovább élt: folytatódott a módszertani tudástár frissítése, a mentorálási folyamat utánkövetése, valamint létrejött a **Védjegyes Szakmai Klub,** amelynek keretében **16 szervezet szerzett védjegyet.**

Gazdasági hatás

Gazdasági szempontból a kísérleti fejlesztés legfontosabb eredménye, hogy a szociális farmokat a támogatásfüggő működésből a **fenntartható gazdasági modellek irányába** mozdította el. A mentorálás és a portfóliótervezés segítette a szervezeteket abban, hogy tudatosabban alakítsák bevételi szerkezetüket, és csökkentsék a kísérletezés kockázatait.

A projekt eredményei lehetővé tették egy **bevételi mixre épülő működés** kialakítását, amelyben a mezőgazdasági és kézműves termékek, a szolgáltatási és képzési elemek, valamint az agroturisztikai megoldások egymást erősítik. A **védjegyes rendszer** és a 16 szervezet védjegyeztetése a minőségbiztosítás és a közös márkaépítés irányába tett fontos lépésként értelmezhető, amely középtávon piaci és intézményi együttműködések alapját képezheti.

Társadalmi hatás

A kísérleti fejlesztés társadalmi hatása elsősorban abban ragadható meg, hogy konkrét, működő válaszokat adott a foglalkoztatás, a rehabilitáció, a közösségi integráció és a vidéki térségek megerősítésének kihívásaira. A szociális farm modell nem egyszeri beavatkozásként, hanem hosszabb távon fenntartható társadalmi működési formaként jelent meg.

A módszertani tudástár és az inkubációs támogatás révén több kezdeményezés eljutott a működési tesztfázisig, illetve bővítette meglévő tevékenységeit. A társadalmi hasznosulás nem kizárólag a közvetlen kedvezményezettek körében jelentkezett, hanem multiplikatív módon terjedt tovább a szakmai hálózaton keresztül. Az országos és regionális rendezvények, valamint a folyamatos tudásmegosztás hozzájárultak ahhoz, hogy a szociális farmok közösségi tanulási térként is működjenek, erősítve a helyi együttműködést és a társadalmi kohéziót.

Környezeti hatás

A kísérleti fejlesztés környezeti hasznosulása elsősorban **közvetett, de hosszú távon érvényesülő** formában jelent meg. A szociális farm modell a kisléptékű, helyi alapú termelést és fogyasztást támogatja, ami hozzájárul a szállításból eredő környezeti terhelés csökkentéséhez és a helyi erőforrások fenntartható használatához.

A módszertan és a mentorálás ösztönzi a természetközeli és regeneratív gyakorlatok alkalmazását, valamint a környezeti szempontok tudatos beépítését a mindennapi működésbe. Emellett kiemelt szerepet kapott a **szemléletformálás:** a rendezvények, látogatói programok és kommunikációs felületek révén a szociális farmok a fenntartható életmód és a felelős fogyasztás bemutató tereivé váltak.

Miért szakmai kiválósági példa?

A szociális farmok létrehozását és működtetését támogató kísérleti fejlesztés azért került be a szakmai kiválósági példák közé, mert integrált módon kapcsolta össze a társadalmi felzárkóztatás, a gazdasági fenntarthatóság és a környezeti felelősségvállalás szempontjait, miközben egy gyakorlatban kipróbált, adaptálható fejlesztési modellt hozott létre.

A projekt erőssége, hogy nem elméleti keretekből indult ki, hanem **meglévő és induló szociális farmok tereptapasztalataira építve dolgozott ki módszertani tudástárat, mentorálási rendszert és minőségbiztosítási elemeket.** A szociális farm modell egyszerre képes válaszolni a vidéki térségek társadalmi kihívásaira, új foglalkoztatási és bevételi lehetőségeket teremteni, valamint elősegíteni a fenntartható, környezettudatos gazdálkodási gyakorlatok elterjedését. Ez a komplex, rendszerszintű megközelítés jól tükrözi a TINLAB azon törekvését, hogy a társadalmi innovációkat hosszú távon is életképes, továbbfejleszthető megoldásokká formálja.

II. A kidolgozott és tesztelt módszertan összefoglalója

A kísérleti fejlesztés eredményeként egy olyan módszertan jött létre, amely a szociális farmok létrehozását és működtetését **nem elszigetelt jó gyakorlatokként,** hanem **átfogó, tanulható és adaptálható fejlesztési folyamatként** kezeli. A módszertan alapja több évtized hazai és nemzetközi tapasztalata, valamint működő és induló szociális farmok terepi vizsgálata, amely lehetővé tette, hogy az elméleti megközelítések valós működési tapasztalatokkal egészüljenek ki.

A megközelítés kiindulópontja, hogy a szociális farm **egyszerre mezőgazdasági, szociális és közösségi működés,** ezért fenntarthatósága csak akkor biztosítható, ha ezek a dimenziók összehangoltan jelennek meg a tervezés és a megvalósítás során.

1. Kiindulás: társadalmi szükséglet és helyi adottságok

A módszertan első lépése annak tisztázása, hogy a szociális farm **milyen konkrét társadalmi szükséglet**re kíván választ adni, és milyen helyi erőforrásokra tud építeni. A tapasztalatok azt mutatták, hogy a sikeres kezdeményezések nem általános célokkal indulnak, hanem pontosan meghatározzák:

- a bevonni kívánt célcsoportokat,
- a rendelkezésre álló mezőgazdasági és infrastrukturális feltételeket,
- valamint a helyi közösségi és intézményi kapcsolódási pontokat.

A módszertan ebben a fázisban segít elkerülni azt a gyakori hibát, amikor a társadalmi szándék erős, de a működés nem illeszkedik a helyi realitásokhoz.

2. Működési profil és szerepvállalás tisztázása

A fejlesztési folyamat következő eleme a szociális farm működési profiljának meghatározása. A módszertan három alapvető szerepvállalási irányt különböztet meg – rehabilitációs, gondoskodó és társadalmi szemléletformáló funkciókat –, ugyanakkor hangsúlyozza, hogy a gyakorlatban ezek **gyakran kombinálódnak.**

A módszertani megközelítés nem besorolni akar, hanem segít tudatos döntéseket hozni arról, hogy a farm:

- milyen felelősségeket vállal,
- milyen kompetenciákra és együttműködésekre van szüksége,
- és hol húz határokat a saját működésében.

3. Jogi és működési keretek megteremtése

A kísérleti fejlesztés egyik legfontosabb tanulsága, hogy a szociális farmok elindulása és fennmaradása nagymértékben múlik a **jogi és adminisztratív keretek** helyes értelmezésén. A módszertan ezért kiemelten foglalkozik a kistermelői státusz, a foglalkoztatási formák, valamint az engedélyeztetési és akkreditációs kérdések gyakorlati oldalával.

A hangsúly nem a jogszabályok felsorolásán, hanem az eligazodáson van: azon, hogy a kezdeményezők értsék, **milyen lépések milyen következményekkel járnak,** és hogyan lehet a jogi kereteket a működés támogatására használni.

4. Gazdasági működés és bevételi mix kialakítása

A módszertan egyik kulcseleme a gazdasági fenntarthatóság kérdésének kezelése. A fejlesztés során kialakított megközelítés a **bevételi mixre épülő működést** tekinti alapnak, amelyben a mezőgazdasági termelés, a feldolgozás, a szolgáltatások, valamint az oktatási és szemléletformáló elemek egymást erősítik.

A tapasztalatok szerint a társadalmi célok megvalósítása csak akkor tartható fenn hosszú távon, ha a gazdasági működés tudatosan tervezett, és nem kizárólag támogatásokra épül. A módszertan ebben a fázisban segít abban, hogy a kezdeményezések reálisan mérjék fel kapacitásaikat és lehetőségeiket.

5. Inkubáció, tanulás és fokozatos fejlesztés

A kísérleti fejlesztés egyik legfontosabb módszertani eleme az inkubációs szemlélet. A szociális farmok nem kész modellek átvételével jönnek létre, hanem **fokozatos tanulási folyamaton** keresztül formálódnak. A mentorálás és a kipróbálás során a hangsúly a visszajelzésen, az alkalmazkodáson és a működés finomhangolásán van.

Ez a megközelítés csökkenti a kockázatokat, és lehetőséget ad arra, hogy a farmok saját tempójukban fejlődjenek.

6. Hálózati tanulás és minőségbiztosítás

A módszertan záró eleme a hálózati tanulás és a minőségbiztosítás. A szakmai fórumok, tapasztalatcserék és a Szociális Farm Tanúsító Védjegy rendszere hozzájárulnak ahhoz, hogy a kezdeményezések **ne elszigetelten,** hanem egy tanuló szakmai közösség részeként működjenek.

A védjegy nem csupán ellenőrzési eszköz, hanem egy közös minőségi irányt is kijelöl, amely támogatja a hosszabb távú fejlődést és az együttműködéseket.

Összegzés

A kidolgozott és tesztelt módszertan egy olyan átfogó fejlesztési keretet kínál, amely a szociális farmokat **az ötlettől a stabil működésig** vezeti végig. Ereje abban rejlik, hogy valós tereptapasztalatokra épül, figyelembe veszi a jogi, gazdasági és társadalmi realitásokat, és tanulható, adaptálható módon támogatja a szociális farm kezdeményezések fejlődését.

Elérhetőség:

Magyar Szociális Farm Szövetség
Telefon: + 36 30 681-4482
E-mail: jakubinyi@szimbiozis.net

Szerzők:

Beke Márton:
Közösségi önkormányzás

Herpainé Márkus Ágnes:
TAPASZ - tanárok partnersége a szolidaritásért

Jakubinyi László:
Az ötlettől a megvalósulásig: szociális farmok létrehozása és működtetése a gyakorlatban

Koszecz Sándor:
KOLLABOR inkubációs modell

Szimbiózis Alapítvány:
Transzformációs turizmus a gyakorlatban

Változó Világért Alapítvány:
Helyi fejlesztési együttműködési fórum rendszer kialakítása

Szerkesztő:
Hollósi Szabolcs, TINLAB stratégiai vezető

„Kísérleti fejlesztések gyakorlata – módszertani válogatás társadalmi innovációs pilot projektekből” online:
www.harfaalapitvany.hu

További részletekért keressen bennünket bizalommal!

Hálózat a Regionális Fejlesztésért Alapítvány
+36 30 498 5126
iroda@harfaalapitvany.hu
www.harfaalapitvany.hu
www.tinlab.hu

Készült az RRF-2.3.1-21-2022-00013 azonosítószámú „Társadalmi Innovációs Nemzeti Laboratórium” elnevezésű projektben, Magyarország Helyreállítási és Ellenállóképességi Tervének keretében, az Európai Unió Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszközének támogatásával.